

Tweede Kamer

DER STATEN-GENERAAL

Toespraak Voorzitter

Bij de viering van 175 jaar grondwetswijziging 1848 en de onthulling van het kunstwerk Thorbecke

Dames en heren,

'Dit voorstel nooit! Al ware het schavot ernaast!'

Aldus Koning Willem II toen hij het eerste herzieningsvoorstel van de Grondwet in 1844 onder ogen kreeg.

Toch leek het voorstel op het eerste gezicht niet enorm radicaal.

Thorbecke had, samen met de andere opstellers, keurig de hele opzet van de bestaande grondwet uit 1814 gevolgd. Zij gaven aan welke artikelen konden vervallen, omdat ze onlogisch of overbodig waren. Een enkel artikel, zoals de persvrijheid, werd naar voren gehaald.

Het ging de indieners om de juiste omschrijving van de rechten, zodat de grondwet beter zou functioneren als grondslag voor gewone wetgeving, zoals ze in hun toelichting schreven.

Maar daar trapte Willem II niet in.

Want het venijn zat voor de Koning natuurlijk in de nieuwe of aangepaste artikelen die de machtsverhoudingen ingrijpend zouden veranderen tussen hem, de Kamer en de regering. Met verlies van zijn machtspositie tot gevolg.

De Koning zou in het voorstel niet meer verantwoordelijk zijn voor de daden van zijn ministers.

Vanwege de ministeriële verantwoordelijkheid werden de instrumenten van het parlement versterkt, zoals het inlichtingenrecht en het recht op amendement.

En als klap op de vuurpijl konden de Kamerleden volgens het herzieningsvoorstel dírect worden gekozen.

We weten allemaal hoe die geschiedenis uiteindelijk is afgelopen. Want drie jaar later – toen de geest van revolutie door ziekte en hongersnood in het jaar 1848 roerig door Europa waaide, en het schavot voor de monarchie werkelijk in zicht kwam - maakte Willem zijn bekende nachtelijke draai. Van conservatief naar liberaal.

En toen bleek het revolutionaire voorstel onder leiding van Thorbecke toch een beter alternatief. En dat het voor het hele land duurzaam bleek, daar kunnen we allemaal over meepraten.

Dit alles, dames en heren, brengt mij bij deze mooie bijeenkomst. Waar we het stilstaan bij de grondwetswijziging uit 1848 hebben gekoppeld aan de onthulling van een kunstwerk.

Het kunstwerk is er namelijk op gericht om onze Nederlandse grondwet nog meer tot leven te brengen. En tegelijkertijd is het een eerbetoon aan de geboorte van onze parlementaire democratie. Voor het publiek en ook voor onszelf als Kamerleden. Vandaar dat het hier in de openbare Statenpassage een prominente plek krijgt.

Een paar maanden terug nam ik het boek 'Onze Constitutie' van Wim Voermans in ontvangst. Dat zijn kracht ontleent aan de schat aan prachtige geschiedenisverhalen die hij koppelt aan de totstandkoming en ontwikkeling van die regels.

Emoties, strijd, persoonlijke intriges en belangentegenstellingen, het zit er allemaal in. En achter die verhalen de algemene waarden die bepalen hoe we met elkaar omgaan. En hoe we het leiderschap daarover tot aan vandaag, vormgeven. En in welke rechtstatelijke verhoudingen. Dat is 'Het verhaal van de Grondwet', zoals we daar ook vandaag bij stilstaan.

En om nog even terug te keren naar de Grondwetswijziging van 1848.

Ik vertelde er in het begin al iets over, vanuit het perspectief van de Koning. Maar ook het perspectief van Thorbecke, het brein achter de grondwet van 1848, is natuurlijk een prachtige invalshoek.

Of van Donker Curtis die het herzieningsvoorstel door de Kamer loodste. Maar daarover straks meer door Remieg Aertsen.

Ik eindig deze korte woorden zoals ik begon: met een citaat. Hoe kan het ook anders dan van Thorbecke zelf. Die bij het indienen van de uiteindelijke versie van 'zijn' grondwet – hij zat toen niet in de Kamer – dit meegaf:

'Deze grondwet mag niet louter vorm zijn, maar vooral een nationale kracht wezen.'

Als Voorzitter zeg ik, laten we daar actief aan blijven bijdragen. In ons aller belang. Hartelijk dank.

< Geert Jan neemt het woord >